

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

M. Tvl. Ciceronis Epistolae Ad Familiares Ex Recensione Joannis Georgii Graevii

Cicero, Marcus Tullius

Lemgoviae, MDCCLXX.

VD18 13537830

M. Tullii Ciceronis Epistolarum. Liber Tertius, Ad Appium Claudium
Pulchrum

urn:nbn:de:gbv:45:1-18649

quus tuus, familiarissimus noster, de te accuratissime scripsit; valet id quidem apud me multum, sicuti debet hominum amicissimorum diligens commendatio; sed tuæ litteræ, de tua præsertim dignitate, & de nostra conjunctione, maximi sunt apud me ponderis. Mihi quæstor optatior obtingere nemo potuit. Quamobrem quæcumque a me ornamenta ad te proficiscentur, ut omnes intelligant, a me habitam esse rationem tuæ, majorumque tuorum dignitatis. Sed id facilius consequar, si ad me in Ciliciam veneris: quod ego & mea, & reipublicæ, & maxime tua interesse arbitror. Vale.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM

LIBER TERTIUS,

AD

APPIUM CLAUDIUM PULCHRUM

I. M. T. C. APPIO PULCHRO IMP. S. D.

SI ipsa respublica tibi narrare posset, quomodo sese haberet, non facilius ex ea cognoscere posses, quam ex liberto tuo Phania: ita est homo non modo prudens, verum etiam (quod juvet) æque curiosus. quapropter ille tibi omnia explanabit. id & ad brevitatem est aptius, & ad reliquas res providentius. De mea autem benivolentia erga te, etsi potes ex eodem Phania cognoscere: tamen videntur etiam aliquæ meæ partes. Sic enim tibi persuade, carissimum te mihi esse, cum propter multas suavitates ingenii, officii.

cii.

cii, humanitatis tuæ; tum quod ex tuis litteris, & ex multorum sermonibus intelligo, omnia, quæ a me profecta sunt in te, tibi accidisse gratissima. Quod cum ita sit, perficiam profecto, ut longi temporis usuram, qua caruimus, intermissa nostra consuetudine, & gratia; & celebritate, & magnitudine officiorum meorum sarciam; idque me (quoniam tu ita vis) puto non invita Minerva esse facturum: quam quidem ego, si forte de tuis sumsero, non solum Pallada, sed etiam Appiada nominabo. Cilix, libertus tuus, antea mihi minus fuit notus; sed ut mihi reddidit a te litteras, plenas & amoris, & officii, mirifice ipse suo sermone subsequutus est humanitatem litterarum tuarum. Jucunda mihi ejus oratio fuit, cum de animo tuo, de sermonibus, quos de me haberes quotidie, mihi narraret. Quid quæris? Biduo factus est mihi familiaris: ita tamen, ut Phanium valde sim desideraturus: quem cum Romam remittes, quod (ut putabamus) celeriter eras facturum, omnibus ei de rebus, quas agi, quas curari a me vales, mandata des velim. L. Valerium, jurisconsultum, valde tibi commendo: sed ita etiam, si non est jureconsultus, Melius enim ei cavere volo, quam ipse aliis solet. Valde hominem diligo. est ex meis domesticis atque intimis familiaribus. omnino tibi agit gratias: sed idem scribit, meas litteras maximum apud te pondus habituras. Id eum ne fallat, te etiam atque etiam rogo. Vale.

M. T. C. PROCONSUL, APPIO PULCHRO, 2.
IMP. S. D.

CUM & contra voluntatem meam, & præter opinionem accidisset, ut mihi cum imperio in provinciam proficisci necesse esset, in multis, & variis molestiis, cogitationibusque meis, hæc una consolatio occurrebat, quod neque tibi amicior, quam ego sum, quisquam posset succedere: neque ego ab ullo provinciam accipere, qui mallet eam mihi quam maxime aptam, explicatamque tradere. Quod si tu quoque eandem de mea voluntate erga te spem habes, ea te profecto numquam fallat. A te maximo opere pro nostra summa conjunctione,

ne,

ne, tuaque singulari humanitate, etiam atque etiam quaeso, & peto, ut, quibuscumque rebus poteris, (poteris autem plurimis) prospicias, consulas rationibus meis. Vides, ex senatusconsulto provinciam esse habendam, si eam (quoad ejus facere potueris) quam expeditissimam mihi tradideris, facilius erit mihi quasi decursus mei temporis. Quid in eo genere efficere possis, tui consilii est. Ego te, quod tibi veniet in mentem mea interesse, valde rogo. Pluribus verbis ad te scriberem, si aut tua humanitas longiorem orationem exspectaret; aut id fieri nostra amicitia pateretur; aut res verba desideraret, ac non pro se ipsa loqueretur. Hoc velim tibi persuadeas, si rationibus meis provi- sum esse intellexero, magnam te ex eo, & perpetuam voluptatem esse capturum. Vale.

3. M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D.

A. D. XI kalendas Junias Brudisium cum venissem, Q. Fabius, legatus tuus, mihi praesto fuit, eaque me ex tuis mandatis monuit, quae non modo mihi, ad quem pertinebant, sed universo senatui venerant in mentem, praesidio firmiori opus esse ad istam provinciam. Censebant enim omnes fere, ut in Italia supplementum meis, & Bibuli legionibus scriberetur. Id cum Sulpicius, consul, passurum se negaret, multa nos quidem questi sumus: sed tantus consensus senatus fuit, ut mature proficisceremur, parendum ut fuerit: itaque fecimus. Nunc, quod a te petii litteris iis, quas Romae tabellariis tuis dedi, velim tibi curae sit, ut, quae successoris conjunctissimo, & amicissimo commodare potest is, qui provinciam tradit, ea pro nostra consociatissima voluntate, cura, ac diligentia tua complectare: ut omnes intelligant, nec me benivolentiori cuiquam succedere nec te amicali potuisse, provinciam tradere. Ex iis litteris, quarum ad me exemplum misisti, quas in senatu recitari voluisti, sic intellexeram, permultos a te milites esse dimissos: sed mihi Fabius idem demonstravit, id te cogitasse facere: sed, cum ipse a te discederet, integrum militum numerum fuisse. Id si ita est: pergratum mihi feceris, si istas exiguas copias

copias, quas habuisti, quam minime imminueris: qua de re senatusconsulta, quæ facta sunt, ad te missa esse arbitror. Equidem pro eo, quanti te facio, quidquid feceris, approbabo. Sed te quoque confido ea facturum, quæ mihi intelliges maxime esse accommodata. Ego C. Pomptinum, legatum meum, Brundisii expectabam: eumque ante kalendas Jun. Brundisium venturum arbitror. Qui cum venerit, quæ primum navigandi nobis facultas data erit, utemur. Vale.

M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D.

4.

PRIDIE nonas Jun. cum essem Brundisii, litteras tuas accepi: quibus erat scriptum, te L. Clodio mandasse, quæ illum mecum loqui velles. Eum sane expectabam, ut ea, quæ a te afferret, quam primum cognoscerem. Meum studium erga te, & officium, tamen multis jam rebus spero tibi esse cognitum: tamen in iis maxime declarabo, quibus plurimum significare potuero, tuam mihi existimationem, & dignitatem carissimam esse. Mihi & Q. Fabius Virgilianus, & C. Flaccus, Lucii filius, & diligentissime M. Octavius, Cnæi filius, demonstravit, me a te plurimi fieri: quod egomet multis argumentis jam antea judicaram, maximeque illo libro augurali, quem ad me amantissime scriptum, suavissimum misisti. Mea in te omnia summa necessitudinis officia constabunt. Nam cum te ipse, ex quo tempore tu me diligere cœpisti, quotidie pluris feci: tum accesserunt etiam conjunctiones necessariorum tuorum. duo enim duarum ætatum plurimi facio, Cn. Pompejum, filiaæ tuæ socerum, & M. Brütum, generum tuum. Collegiique conjunctio, præsertim tam honorifice a te approbata, non mediocre vinculum mihi quidem attulisse videatur, ad voluntates nostras copulandas. Sed & si Clodium convenero, ex illius sermone ad te scribam plura: & ipse operam dabo, te ut quam primum videam. Quod scribis, tibi manendi causam eam fuisse, ut me convenires, id mihi, ne mentiar, gratum est. Vale.

M. T. C.

5. M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D.

TRALLIS veni a. d. vi kalen. Sextiles. ibi mihi praesto fuit L. Lucilius cum litteris, mandatisque tuis; quo quidem hominem neminem potuisti, nec mihi amicio-rem, nec (ut arbitror) ad ea cognoscenda, quae scire volebam, aptiorem, prudentioremve mittere. Ego autem & tuas litteras legi libenter, & audiui Lucilium diligenter. Nunc, quoniam & tu ita sentis, (scribis enim, quae de nostris officiis ego ad te scripserim, etsi tibi jucunda fuerint, tamen, quoniam ex alto repetita sint, non necessaria te putasse) & re vera, confirmata amicitia, & perspecta fide, commemoratio officiorum supervacanea est; eam partem orationis praetermittam: tibi tamen agam, ut debeo, gratias. Animadverti enim, & didici ex tuis litteris, te omnibus in rebus habuisse rationem, ut mihi consuleres, restitueresque, & praeparares quodammodo omnia, quo mea ratio facilius, & solutior esse posset. Hoc tuum officium cum mihi gratissimum esse dicam, sequitur illud, ut te existimare velim, mihi magnae curae fore, atque esse jam, primum, ut ipse tu, tuique omnes; deinde ut etiam reliqui scire possint, me tibi esse amicissimum. Quod quibus adhuc non satis est perspectum, ii mihi nolle magis, nos hoc animo esse, quam non intelligere videntur. Sed profecto intelligent, neque enim obscuris personis, nec parvis in causis res agetur. Sed haec fieri melius, quam dici, aut scribi volo. Quod itinerum meorum ratio te nonnullam in dubitationem videtur adducere, visurusne me sis in provincia: ea res sic se habet. Brundisii cum loquerer cum Phania, liberto tuo, veni in eum sermonem, ut dicerem, me libenter ad eam partem provinciae primum esse venturum, quo te maxime velle arbitrarer. tunc mihi ille dixit, quod classe tu velles decedere, per fore accommodatum tibi, si ad illam maritimam partem provinciae, navibus accessissem. Dixi me esse facturum: itaque fecissem, nisi mihi L. Clodius noster Corcyrae dixisset, minime id esse faciendum: te Laodiceae fore ad meum adventum. Erat id mihi multo brevius, multoque commodius, cum praesertim te
ita

ita male arbitrarer. Tua ratio postea est commutata. Nunc, quid fieri possit, tu facillime statues. ego tibi meum consilium exponam. Prope kal. Sextil. puto me Laodiceæ fore: perpaucos dies, dum pecunia accipitur, quæ mihi ex publica permutatione debetur, commorabor. Deinde iter faciam ad exercitum, ut circiter idus Sextil. putem me ad Iconium fore. Sed si quid nunc me fallit in scribendo (procul enim aberam ab re ipsa, & a locis) simul ac progredi cœpero, quam celerrime potero, & quam creberrimis litteris faciam, ut tibi nota sit omnis ratio dierum, atque itinerum meorum. Oneris tibi imponere nec audeo quidquam, nec debeo. Sed, quod tuo commodo fieri possit, utriusque nostrum magni interest, ut te videam, antequam decedas. Quam facultatem si quis casus eripuerit, mea tamen in te omnia officia constabunt, non secus ac si te vidissem. Tibi de nostris rebus nihil sum ante mandaturus per litteras, quam desperaro coram me tecum agere posse. Quod te a Scævola petiisse dicis, ut, dum tu abesses, ante adventum meum, provinciæ præesset; eum ego Ephesi vidi: fuitque mecum familiariter triduum illud, quod ego Ephesi commoratus sum: nec ex eo quidquam audivi, quod sibi a te mandatum diceret. Sane vellem potuisset obsequi voluntati tuæ. non enim arboror noluisse. Vale.

M. T. C. APPIO PULCHRO, S. D. 6.

CUM meum factum cum tuo comparo, etsi non magis mihi faveo in nostra amicitia tuenda, quam tibi: tamen multo magis meo facto delector, quam tuo. Ego enim Brundisii quæsivi ex Phania, cujus mihi videbar & fidelitatem erga te perspexisse, & nosse locum, quem apud te is teneret; quam in partem provinciæ maxime putaret te velle, ut in succedendo primum venirem. Cum ille mihi respondisset, nihil me tibi gratius facere posse, quam si ad Sidam navigassem: etsi minus dignitatis habebat ille adventus, & ad multas res mihi minus erat aptus, tamen ita me dixi facturum. Idem ego cum L. Clodium Corcyræ convenissem, hominem ita tibi conjunctum, ut mihi, cum

C

illo

illo cum loquerer, tecum loqui viderer: dixi ei, me ita facturum esse, ut in eam partem, quam Phania rogasset, primum venirem. Tunc ille mihi cum gratias egisset, magnopere a me petivit, ut Laodiceam protinus irem: te in prima provincia velle esse, ut quam primum decederes: quin, nisi ego successor essem, quem tu cuperes videre, te antea, quam tibi successum esset, decessurum fuisse: quod quidem erat consentaneum cum iis litteris, quas ego Romæ acceperam: ex quibus perspexisse mihi videbar, quam festinans decedere. Respondi Clodio, me ita esse facturum, ac multo quidem libentius, quam si illud esset faciendum, quod promiseram Phaniæ. Itaque & consilium mutavi, & ad te statim mea manu scriptas litteras misi; quas quidem ex tuis litteris intellexi satis mature ad te esse perlatas. Hoc ego meo facto valde delector. nihil enim potuit fieri amantius. Considera nunc vicissim tuum. Non modo ibi non fuisti, ubi me quam primum videre posses, sed eo discessisti, quo ego te ne persequi quidem possem triginta diebus, qui tibi ad decedendum lege (ut opinor) Cornelia constituti essent. ut tuum factum, qui, quo animo inter nos sumus, ignorant, alieni hominis, (ut levissime dicam) & fugientis congressum; meum vero, conjunctissimi, & amicissimi esse videatur. Ac mihi tamen ante, quam in provinciam venirem, redditæ sunt a te litteræ: quibus etsi te Tarsum proficisci demonstrabas, ramen mihi non dubiam spem mei conveniendi afferebas: cum interea, credo equidem, malivoli homines (late enim patet hoc vitium, & est in multis) sed tamen probabilem materiam nacti sermonis, ignari meæ constantiæ, conabantur alienare a te voluntatem meam: qui te forum Tarsi agere, statuere multa, decernere, judicare, dicerent, cum posses jam suspicari, tibi esse successum: quæ ne ab iis quidem fieri solerent, qui brevi tempore sibi succedi putarent. Horum ego sermone non movebar. quin etiam (credas mihi velim) si quid tu ageres, levare me putabam molestia: & ex annua provincia, quæ mihi longa videtur, prope jam undecim mensum provinciam factam esse gaudebam, si absenti

ū mihi unius mensis labor detractus esset. Illud (vere
 dicam) me movet, in tanta militum paucitate abesse
 tris cohortes, quæ sint plenissimæ: nec me scire ubi
 sint. Molestissime autem fero, quod, te ubi visurus
 sim, nescio: eoque ad te tardius scripsi, quod quoti-
 die te ipsum expectabam: cum interea ne litteras qui-
 dem ullas accepi, quæ me docerent, quid ageres, aut
 ubi te visurus essem. Itaque virum fortem, mihi que
 in primis probatum, Antonium, præfectum evocato-
 rum, misi ad te, cui, si tibi videretur, cohortes tra-
 deres: ut, dum tempus anni esset idoneum, aliquid
 negotii gerere possem. In quo, tuo consilio ut me spe-
 rarem esse usurum, & amicitia nostra, & litteræ tuæ
 fecerant: quod ne nunc quidem despero. Sed plane,
 quando, aut ubi te visurus sim, nisi ad me scripseris,
 ne suspicari quidem possum. Ego, ut me tibi amicissi-
 mum esse, & æqui, & iniqui intelligant, curabo.
 De tuo in me animo iniquis secus existimandi videris
 nonnihil loci dedisse, id si correxeris, mihi valde gra-
 tum erit. Et, ut habere rationem possis, quo loco
 me, salva lege Cornelia, convenias, ego in provinci-
 am veni pridie kal. Sext. iter in Ciliciam facio per
 Cappadociam. castra movi ab Iconio pridie kalendas
 Sept. Nunc tu & ex diebus, & ex ratione itineris, si
 putabis me esse conveniendum, constitues, quo loco
 id commodissime fieri possit, & quo die. Vale.

M. T. C. IMP. S. D. APPIO PULCHRO.

7.

PLRIBUS verbis ad te scribam, cum plus otii nactus
 ero: Hæc scripsi subito, cum Bruti pueri Laodiceæ
 me convenissent, & se Romam properare dixissent. Ita-
 que nullas iis, præterquam ad te, & ad Brutum, de-
 di litteras. Legati Appiani mihi volumen a te, plenum
 querelæ iniquissimæ, reddiderunt, quod eorum ædifi-
 cationem litteris meis impedissem. Eadem autem epi-
 stola petebas, ut eos quam primum, ne in hiemem in-
 ciderent, ad facultatem ædificandi, liberarem: & si-
 mul peracute querebare, quod eos tributa exigere ve-
 tarem, prius, quam ego, re cognita, permissem.
 genus enim quoddam fuisse impediendi, cum ego co-

C.

gno-

gnoscere non possem, nisi cum ad hiemem me ex Cili-
 cia recepissem. Ad omnia accipe: & cognosce æqui-
 tatem expostulationis tuæ. Primum, cum ad me adi-
 tum esset ab iis, qui dicerent, a se intolerabilia tribu-
 ta exigi: quid habuit iniquitatis, me scribere, ne fa-
 cerent, antequam ego rem, causamque cognossem?
 Non poteram, credo, ante hiemem. sic enim scribis.
 Quasi vero ad cognoscendum ego ad illos, non illi ad
 me venire debuerint. Tam longe? inquis. Quid?
 cum dabis iis litteras, per quas mecum agebas, ne
 eos impedirem, quo minus ante hiemem ædificarent,
 non eos ad me venturos arbitrabare? Tametsi id qui-
 dem fecerunt ridicule. quas enim litteras afferebant,
 ut opus æstate facere possent, eas mihi post brumam
 reddiderunt. Sed scito, & multo plures esse, qui de
 tributis recusent, quam qui exigi velint: & me tamen,
 quod te velle existimem, esse facturum. De Appianis
 hætenus. A Pausania, Lentuli liberto, accenso meo,
 audivi, cum diceret, te secum esse questum, quod ti-
 bi obviam non prodissem. Scilicet contemsi te: nec
 potest fieri me quidquam superbius. Cum puer tuus ad
 me secunda fere vigilia venisset, isque te ante lucem
 Iconium mihi venturum nuntiasset, incertumque, utra
 via, cum essent duæ: altera Varronem, tuum familia-
 rissimum, altera Q. Leptam, præfectum fabrum meum,
 tibi obviam misi. mandavi utrique eorum, ut ante ad
 me excurrerent, ut tibi obviam prodire possem. Cur-
 rens Lepta venit, mihi que nuntiavit, te jam castra
 prætergressum esse. confestim Iconium veni. cetera jam
 tibi nota sunt. An ego tibi obviam non prodirem?
 primum, Appio Claudio? deinde, imperatori? deinde,
 more majorum? deinde, quod caput est, amico?
 præsertim cum in isto genere multo etiam ambitiosius
 facere soleam, quam honos meus, & dignitas postulat.
 Sed hæc hætenus. Illud idem Pausania dicebat, te di-
 xisse: Quidni? Appius Lentulo, Lentulus Appio pro-
 cessit obviam: Cicero Appio noluit? Quæso, etiamne
 tu has ineptias, homo (mea sententia) summa prudentia,
 multa etiam doctrina, plurimo rerum usu, addo
 urbanitate, quæ est virtus, ut Stoici rectissime putant;

ullam Appietatem, aut Lentulitatem, valere apud me plus, quam ornamenta virtutis, existimas? Cum es consecutus nondum erat, quæ sunt hominum opinionibus amplissima: tamen ista vestra nomina numquam sum admiratus: viros esse, qui ea vobis reliquissent, magnos arbitrabar. Postea vero, quam cepi, & gesti maxima imperia, ut mihi nihil neque ad honorem, neque ad gloriam acquirendum putarem: superiorem quidem numquam, sed parem vobis me speravi esse factum. Nec, mehercule, aliter vidi existimare, vel Cn. Pompejum, quem omnibus, qui umquam fuerunt, vel P. Lentulum, quem mihi ipse antepono. Tu si aliter existimas, nihil errabis, si paullo diligentius (ut quid sit *εὐγένεια*, quid sit nobilitas intelligas) Athenodorus, Sardonis filius, quid de his rebus dicat, attenderis. Sed, ut ad rem redeam, me tibi non amicum modo, verum etiam amicissimum existimes velim. profecto omnibus meis officiis efficiam, ut ita esse vere possis judicare. Tu autem si id agis, ut minus mea causa, dum ego absim, debere videaris, quam ego tua laborarim: libero te ista cura. *παρ' ἐμοί γε καὶ ἄλλοι, οἱ κέ με τιμήσουσι, μάλιστα δὲ μητίετα Ζεὺς.* Si autem natura es *φιλαίτιος*, illud non perficies, quo minus tua causa velim. hoc assequere, ut, quam in partem tu accipias, minus laborem. Hæc ad te scripsi liberius, frater conscientia officii mei, benivolentiæque: quam a me certo iudicio susceptam, quoad tu voles, conservabo. Vale.

M. T. C. PROCOS. S. D. APPIO PULCHRO. 8.

ETSI, quantum ex tuis litteris intelligere potui, videbam, te hanc epistolam, cum ad urbem esses, esse lecturum, refrigerato jam levissimo sermone hominum provincialium: tamen, cum tu tam multis verbis ad me de improborum oratione scripsisses, faciendum mihi putavi, ut tuis litteris brevi responderem. Sed prima duo capita epistolæ tuæ, tacita mihi quodammodo relinquenda sunt. Nihil enim habent, quod aut definitum sit, aut certum: nisi me vultu et taciturnitate significasse, tibi non esse amicum, idque pro

tribunali, cum aliquid ageretur, & nonnullis in conviviis intelligi potuisse. Hoc totum nihil esse, possum intelligere: sed cum sit nihil, ne quid dicatur quidem, intelligo. Illud quidem scio, meos multos, & illustres, & ex superiore, & ex æquo loco sermones habitos cum tua summa laude, & cum magna sollicitudine, significatione nostræ familiaritatis, ad te vere potuisse deferri. Nam, quod ad legatos attinet, quid a me fieri potuit aut elegantius, aut justius, quam ut sumtus egentissimarum civitatum minuerem, sine ulla imminutione dignitatis tuæ, præsertim ipsis civitatibus postulantiibus? Nam mihi totum genus legationum tuo nomine proficiscentium, notum non erat. Apameæ cum essem, multarum civitatum principes ad me detulerunt, sumtus decerni legatis nimis magnos, cum solvendo civitates non essent. Hic ego multa simul cogitavi, primum te hominem, non solum sapientem, verum etiam (ut nunc loquimur) urbanum, non arbitrabar genere isto legationum delectari: idque me arbitror Synnadis pro tribunali, multis verbis disputavisse: primum, Appium Claudium, senatui, populoque Romano, non Myndensium testimonio, (in ea enim civitate mentio facta est) sed sua sponte, esse laudatum: deinde me ista vidisse multis accidere, ut eorum causa legationes Romam venirent; sed his legationibus non meminisse ullum tempus laudandi, aut locum dari: studia mihi eorum placere, quod in te bene merito grati essent: consilium totum videri minime necessarium. Si autem vellent declarare in eo officium suum, laudaturum me, si qui suo sumtu functus esset officio: concessurum, si legitimo: non permissurum, si infinito. Quid enim reprehendi potest, nisi quod addis, vitum esse quibusdam edictum meum, quasi consulto ad istas legationes impediendas esse accommodatum? Jam non tam mihi videntur injuriam facere hi, qui hæc disputant, quam si cujus aures ad hanc disputationem patent. Romæ composui edictum: nihil addidi, nisi quod publicani me rogarunt, cum Samum ad me venissent, ut de tuo edicto totidem verbis transferrem in meum. Diligentissime scriptum, caput est, quod pertinet

tinet

rinet ad minuendos sumtus civitatum: quo in capite sunt quædam nova, salutaria civitatibus: quibus ego magnopere delector. Hoc vero, ex quo suspicio nata est, me exquisisse aliquid, in quo te offenderem, translaticium est. Neque enim eram tam despiens, ut privata rei causa legari putarem, qui & tibi non privato, & pro re non privata sua, sed publica; non in privato, sed in publico orbis terræ consilio, id est, in senatu ut gratias agerent, mittebantur: neque cum edixi, ne quis injussu meo proficisceretur, exclusi eos, qui me in castra, & qui trans Taurum persequi non possent. Nam id est maxime in tuis litteris irridendum. Quid enim erat, quod me persequerentur in castra, Taurumve transirent, cum ego Laodicea usque ad Iconium iter ita fecerim, ut me omnium illarum dicecesium, quæ cis Taurum sunt, omniumque earum civitatum magistratus, legationesque convenirent? Nisi forte postea coeperunt legare, quam ego Taurum transgressus sum, quod certe non ita est. Cum enim Laodiceæ, cum Apameæ, cum Synnadis, cum Philomeli, cum Iconii essem; quibus in oppidis omnibus commoratus sum: omnes jam istius generis legationes erant constitutæ. Atque hoc tamen te scire volo, me de isto sumtu legationum aut minuendo, aut remittendo decrevisse nihil, nisi quod principes civitatum a me postulassent: ne in venditionem tributorum, & illam acerbissimam exactionem (quam tu non ignoras) caputum, atque ostiorum inducerentur sumtus minime necessarii. Ego autem cum hoc suscepissem, non solum justitia, sed etiam misericordia adductus, ut levarem miseris perditas civitates, & perditas maxime per magistratus suos, non potui in illo sumtu non necessario negligens esse. Tu, cum istiusmodi sermones ad te delati de me sunt, non debuisti credere. Si autem hoc genere delectaris, ut, quæ tibi in mentem veniant, aliis attribuas: genus sermonis inducis in amicitiam minime liberale. Ego si in provincia detrahere de tua fama unquam cogitasset, non ad generum tuum Lentulum, neque ad libertum tuum Brundisii, neque ad præfectum fabrum Corcyræ, quem in

56 EPIST. AD APPIUM PULCHRUM

locum me venire velles, retuliffem. Quare potes, doctiffimis hominibus auctoribus, quorum funt de amicitia gerenda præclariffime fcripti libri, genus hoc totum orationis tollere, *disputabant, ego contra differebam, dicebant: ego negabam.* An mihi de te nihil effe dictum nunquam putas? ne hoc quidem, quod, cum me Laodiceam venire voluiffes, Taurum ipfe tranfifti? Quod iifdem diebus meus conventus erat Apamieæ, Synnadis, Philomeli: tuus Tarfi? Non dicam plura, ne, in quo te objurgem, id ipfum videar imitari. Illud dicam, ut fentio, fi ifta, quæ alios loqui dicis, ipfe fentis: tua fumma culpa eft, fin autem alii tecum hæc loquuntur: tua tamen, quod audis, culpa nonnulla eft. Mea ratio in tota amicitia noftra conftans, & gravis reperitur. Quod fiqui me aftutiorẽ fingit: quid poteft effe callidius, quam, cum te abfentem femper defenderim, fum præfertim mihi ufu venturum non arbitrarer, ut ego quoque abfens a te defendendus effem; nunc committerem, ut tu jure optimo me abfentem deferere poffes? Unum genus excipio fermonis, in quo perfæpe aliquid dicitur, quod te putem nolle dici: fi aut legatorum tuorum cuipiam, aut præfeftorum, aut tribunorum militum male dicitur: quod tamen ipfum non me hercule adhuc accidit me audiente, ut aut gravius diceretur, aut in pluris, quam mecum Corcyræ Clodius eft locutus: cum in eo genere maxime quereretur te aliorum improbitate minus felicem fuiſſe. Hos ego fermones, quod & multi funt, & tuani exiftimationem, ut ego fentio, non offendunt, laceſſivi nunquam, fed non valde repreſſi. Si quis eft, qui neminem bona fide in gratiam putet redire poſſe: non noſtram is perfidiam coarguit, fed indicat ſuam; ſimulque non de me is pejus, quam de te exiſtimat. Sin autem quem mea inſtituta in provincia non delectant; & quadam diſſimilitudine inſtitutorum meorum, ac tuorum lædi ſe putat, cum uterque noſtrum recte fecerit, fed non idem uterque ſecutus fit: hunc ego amicum habere non curo. Liberalitas tua, ut hominis nobiliſſimi, latius in provincia patuit. Noſtra ſi anguſtior (eſt) de tua prolixa, beneficaque natura limavit; aliquid poſterior an-

nus,

nus, propter quandam tristitiam temporum) non debent mirari homines, cum & natura semper ad largiendum ex alieno fuerim restrictior, & temporibus, quibus alii moventur, iisdem ego movear: *me esse acerbum sibi, ut sim dulcis mihi.* De rebus urbanis quod me certiorem fecisti, cum per se mihi gratum fuit, tum quod significasti, tibi omnia mea mandata curæ fore. In quibus unum illud te præcipue rogo, ut cures, ne quid mihi ad hoc negotii aut oneris accedat, aut temporis: Hortensiumque, nostrum collegam, & familiarrem, roges, ut, si unquam mea causa quidquam aut sensit, aut fecit, de hac quoque sententia bima decedat: qua mihi nihil potest esse inimicius. De nostris rebus quod scire vis: Tarso, nonis Octobr. Amanum versus profecti sumus. Hæc scripsi postridie ejus diei, cum castra haberem in agro Mopsuhestiæ. Si quid egero, scribam ad te: neque domum unquam ad meliteras mittam, quin edjungam eas, quas tibi reddi velim. De Parthis quod quæris, fuisse nullos puto. Arabes qui fuerunt, admisso Parthico ornatu, dicuntur omnes revertisse. Hostem esse in Syria negant ullum. Tu velim ad me quam sæpissime, & de tuis rebus scribas, & de meis, & de omni reipublicæ statu. de quo sum sollicitus eo magis, quod ex tuis litteris cognovi, Pompejum nostrum in Hispaniam iturum. Vale.

M. T. C. APPIO PULCHRO S. D. 9.

VIX tandem legi litteras dignas Appio Clodio, plenas humanitatis, officii, diligentia. Adspectus videlicet urbis tibi tuam pristinam urbanitatem reddidit. Nam, quas ex itinere ante, quam ex Asia egressus es, ad me litteras misisti, unas de legatis a me prohibitis proficisci, alteras de Appianorum ædificatione impedita, legi perinvitus. Itaque conscientia mea constantis erga te voluntatis, rescripsi tibi subiraus. Iis vero litteris lectis, quas Philotimo, liberto meo, dedisti, cognovi, intellexique, in provincia multos fuisse, qui nos, quo animo inter nos sumus, esse nollent: ad urbem vero ut accesseris, vel potius ut primum tuos videris, cognosse te ex iis, qua in te absentem fide, qua

in omnibus officiis tuendis, erga te observantia, & constantia fuisset. Itaque quanti illud me aestimare putas, quod est in tuis litteris scriptum: si quid inciderit, quod ad meam dignitatem pertineat, etsi vix fieri possit, tamen te parem mihi gratiam relaturum? Tu vero facile facies. nihil est enim, quod studio, & benivolentia vel amore potius, effici non possit. Ego, etsi & ipse ita judicabam, & fiebam crebro a meis per litteras certior: tamen maximam lætitiā cepi ex tuis litteris de spe minime dubia, & plane explorata triumphī tui: neque vero ob eam causam, quo ipse facilius consequeretur: (nam id quidem ἐπιτυχίον est) sed, mehercule, quod tua dignitas, atque amplitudo mihi est ipsa cara per se. Quare quoniam plures tu habes, quam ceteri, quos scias in hanc provinciam proficisci, quod te adeunt fere omnes, si quid velis: gratissimum mihi feceris, si ad me, simulatque adeptus eris, quod & tu confidis, & ego opto, litteras miseris. Longi subsellii (ut noster Pompejus appellat) judicatio, & mora, si quem tibi item unum, alterumve diem abstulerit, (quid enim potest amplius?) tua tamen dignitas suum locum obtinebit. Sed, si me diligis, si a me diligi vis, ad me litteras, ut quam primum lætitiā afficiar, mittito. Et velim, reliquum quod est promissi, ac muneris tui, mihi persolvas. Cum ipsam cognitionem juris augurii consequi cupio, tum mehercule tuis incredibiliter studiis erga me, muneribusque delector. Quod autem a me tale quiddam desideras, sane mihi considerandum est, quonam te remunerer potissimum genere: nam profecto non est meum, qui in scribendo (ut soles admirari) tantum industriæ ponam, committere, ut negligens scribendo fuisse videar: præsertim cum id non modo negligentis, sed etiam ingrati animi crimen futurum sit. Verum hæc videbinus. Illud, quod polliceris, velim pro tua fide, diligentiaque, & pro nostra non instituta, sed jam inveterata amicitia, cures, enitare, ut supplicatio nobis quam honorificentissime, quam primumque decernatur. Omnino serius misi litteras, quam vellem: in quo cum navigandi difficultas fuit odiosa, tum ipsam discessum senatus incidisse credo

litteras

litteras meas. Sed id feci adductus auctoritate, & consilio tuo: idque a me recte factum puto, quod non statim, ut appellatus imperator sim, sed aliis rebus additis, æstivisque confectis, litteras miserim. Hæc igitur tibi erunt curæ, quemadmodum ostendis: meque totum, & mea, & meos commendatos habebis. Vale.

M. T. C. APPIO PULCHRO S. D. 10.

CUIM est ad nos allatum de temeritate eorum, qui tibi negotium facefferent, etsi graviter primo nuntio commotus sum, quod nihil tam præter opinionem meam accidere potuit: tamen, ut me collegi, cetera mihi facillima videbantur, quod & in te ipso maximam spem, & in tuis magnam habebam: multaue mihi veniebant in mentem, quamobrem istum laborem tibi etiam honori putarem fore. Illud plane moleste tuli, quod certissimum, & justissimum triumphum, hoc invidorum consilio esse tibi ereptum videbam. Quod tu si tanti facies, quanti ego semper judicavi faciendum esse: facies sapienter, & ages victor ex inimicorum dolore triumphum justissimum. Ego enim plane video fore, nervis, opibus, sapientia tua, vehementer ut inimicos tuos poeniteat intemperantiæ suæ. De me tibi sic, contestans omnes deos, promitto, atque confirmo, me pro tua dignitate (malo enim dicere, quam pro salute) in hac provincia, cui tu præfuiti, rogando, deprecatoris; laborando, propinqui; auctoritate, cari hominis (ut spero) apud civitates; gravitate, imperatoris suscepturum officia, atque partes. Omnia volo a me & postules, & exspectes; vincam meis officiis cogitationes tuas. Q. Servilius perbreves mihi a te litteras reddidit, quæ mihi tamen nimis longæ visæ sunt. Injuriam enim mihi fieri putabam, cum rogabar. Nollem accidisset tempus, in quo perspicere posses, quanti te, quanti Pompejum, quem unum ex omnibus facio, ut debeo, plurimi, quanti Brutum facerem: quamquam in consuetudine quotidiana perspexisses, sicut perspicias: sed, quoniam accidit, si quid a me prætermisum erit, commissum facinus, & admissum dedecus confitebor. Pomptinus, qui a te tractatus est præstanti, ac singulari fide,

cujus tui beneficii sum ego testis, præstat tibi memoriam, benivolentiamque, quam debet: qui, cum maximis rebus suis coactus a me invitissimo decessisset; tamen ut vidit interesse tua, conscendens jam navem, Epheso Laodiceam revertit. Talia te cum studia videam habiturum esse innumerabilia, plane dubitare non possum, quin tibi amplitudo ista sollicitudo futura sit. Si vero efficis, ut censores creentur; & si ita gesseris censuram, ut & debes, & potes: non tibi solum, sed tuis omnibus video in perpetuum summo te præsidio futurum. Illud pugna, & enitere, ne quid nobis temporis prorogetur: ut, cum hic tibi satisfecerimus, istic quoque nostram in te benivolentiam navare possimus.

† Quæ de hominum, atque ordinum omnium erga te studiis scribis ad me, minime mihi miranda, & maxime jucunda acciderunt: eademque ad me perscripta sunt a familiaribus meis. Itaque capio magnam voluptatem, cum tibi, cujus mihi anxietas non solum ampla, sed etiam jucunda est, ea tribui, quæ debeantur: tum vero remanere etiam nunc in civitate nostra studia, prope omnium consensu, erga fortes, & industrios viros: quæ mihi ipsi una semper tributa merces est laborum, & vigiliarum mearum. Illud vero mihi permirum accidit, tantam temeritatem fuisse in eo adolescente, cujus ego salutem duobus capitibus summa contentione defendi: ut, tuis inimicitias suscipiendis, oblivisceretur patroni omnium fortunarum, ac rationum suarum: præsertim cum tu omnibus, vel ornamentis, vel præsidiiis redundares; illi (ut levissime dicam) multa deessent. cujus sermo stultus, & puerilis, erat jam antea ad me a M. Cœlio, familiari nostro, perscriptus: de quo item sermone multa scripta sunt abs te. Ego autem citius cum eo, qui tuas inimicitias suscepisset, veterem conjunctionem diremissem, quam novam conciliaissem. Neque enim de meo erga te studio dubitare debes: neque id est obscurum cuiquam in provincia, nec Romæ fuit. Sed tamen significatur in tuis litteris suspicio quædam, & dubitatio tua: de qua alienum tempus est mihi tecum expostulandi; purgandi autem mei, necessarium. Ubi enim ego

sui

cuiquam legationi sui impedimento, quo minus Romam ad laudem tuam mitteretur? aut in quo potui, si te palam odissem, minus, quod tibi obesset, facere? si clam, magis aperte inimicus esse? Quod si essem ea perfidia, qua sunt ii, qui in nos hæc conferunt: tamen ea stultitia certe non fuisset, ut aut in obscuro odio apertas inimicitias; aut, in quo tibi nihil nocerem, summam ostenderem voluntatem nocendi. Ad me adire quosdam memini, qui dicerent, nimis magnos sumtus legatis decerni: quibus ego non tam imperavi, quam censui, sumtus legatis quam maxime ad legem Corneliam decernendos. Atque in eo ipso me non perseverasse, testes sunt rationes civitatum, in quibus, quantum quæque voluit, legatis tuis datum induxit. Te autem quibus mendaciis homines levissimi onerant? non modo sublatos sumtus, sed etiam a procuratoribus eorum, qui jam profecti essent, repetitos, & ablatos: eamque causam multis omnino non eundi fuisse. Quererer tecum, atque exoptularem, ni (ut supra scripti) purgare me tibi hoc tuo tempore, quam accusare te mallet: idque putarem esse rectius. Itaque nihil de te, quod credideris de me; quamobrem non debueris credere, pauca dicam. Nam si me virum bonum, si dignum his studiis, eaque doctrina, cui me a pueritia dedi; si satis magni animi, non minimi consilii in maximis rebus perspectam habes: nihil in me, non modo perfidiosum, & insidiosum, & fallax in amicitia, sed ne humile quidem, aut jejunum debes agnoscere. Sin autem me astutum, & occultum juvat fingere: quid est, quod minus cadere in ejusmodi naturam possit, quam aut florentissimi hominis aspernari benivolentiam, aut ejus existimationem oppugnare in provincia, cujus laudem domi defenderis? aut in ea re animum ostendere inimicum, in qua nihil obis? aut id eligere ad perfidiam, quod ad indicandum odium aperitissimum sit: ad nocendum, levissimum? Quid erat autem, cur ego in te tam implacabilis essem, cum te ex fratre meo, ne tunc quidem, cum tibi prope necesse esset eas agere partes, inimicum mihi fuisse cognossem? Cum vero reditum nostrum in gratiam uterque

que expetisset: quid in consulatu tuo frustra mecum egisti, quod me aut facere, aut sentire voluisses? Quid mihi mandasti, cum te Puteolis prosequerer, in quo non expectationem tuam diligentia mea vicerim? Quod si id est maxime astuti, omnia ad suam utilitatem referre: quid mihi tandem erat utilius, quid commodis meis aptius, quam hominis nobilissimi, atque honoratissimi conjunctio: cujus opes, ingenium, liberi, affines, propinqui, mihi magno, vel ornamento, vel praesidio esse possent? Quæ tamen ego omnia in expetenda amicitia tua, non astutia quadam, sed aliqua potius sapientia, secutus sum. Quid? illa vincula, quibus quidem libentissime adstringor, quanta sunt? studiorum similitudo, suavitas consuetudinis, delectatio vitæ, atque victus, sermonis societas, litteræ interiores. Atque hæc domestica. Quid illa tandem popularia? redditus illustris in gratiam? in quo ne per imprudentiam quidem errari potest, sine suspitione perfidiæ: amplissimi sacerdotii collegium? in quo non modo amicitiam violari apud majores nostros fas non erat, sed ne cooptari quidem sacerdotem licebat, qui cuiquam ex collegio esset inimicus. Quæ ut omittam tam multa, atque tanta: quis umquam tanti quemquam fecit, aut facere potuit, aut debuit, quanti ego Cn. Pompejum, socerum tuæ filiæ? Etenim si merita valent: patriam, liberos, salutem, dignitatem, memetipsum mihi per illum restitutum puto. si consuetudinis jucunditas: quæ fuit umquam amicitia consularium in nostra civitate conjunctior? si illa amoris, atque officii signa: quid mihi ille non commisit? quid non mecum communicavit? quid de se in senatu, cum ipse abesset, per quemquam agi maluit? quibus ille me rebus non ornatissimum voluit amplissime? qua denique ille facilitate, qua humanitate rulit contentionem meam pro Milone, adversante interdum actionibus suis? quo studio providit, ne quæ me illius temporis invidia attingeret, cum me consilio, tum auctoritate, cum armis denique texit suis? quibus quidem temporibus hæc in eo gravitas, hæc animi altitudo fuit, non modo ut Phrygi alicui, aut Lycaoni, quod tu in legatis fecisti; sed ne summorum

rum

rum quidem hominum malivolis de me sermonibus crederet. Hujus igitur filius cum sit gener tuus, cumque, præter hanc conjunctionem affinitatis, quam sis Cn. Pompejo carus, quamque jucundus, intelligam: quo tandem animo in te esse debeo? cum præsertim eas ad me is litteras miserit, quibus, etiam si tibi, cui sum amicissimus, hostis essem, placarer tamen: totumque me ad ejus viri, ita de me meriti voluntatem nutumque converterem. Sed hæc hætenus, pluribus enim etiam fortasse verbis, quam necesse fuit, scripta sunt. Nunc ea, quæ a me profecta, quæque instituta sunt, cognosce.

* Non pauca desiderantur, quæ fortassis ab ipso Cic: detracta sunt. *

Atque hæc agimus, & agemus magis pro dignitate, quam pro periculo tuo. Te enim (ut spero) propediem censorem audiemus: cujus magistratus officia, quæ sunt maximi animi, summique consilii, tibi diligentius, & accuratius, quam hæc, quæ nos de te agimus, cogitanda esse censeo. Vale.

M. T. C. APPIO PULCHRO, (UT SPERO) II.
CENSORI, S. D.

CUM essem in castris ad fluvium Pyranum, redditæ mihi sunt uno tempore a te epistolæ duæ, quas ad me Q. Servilius Tarso miserat. Earum in altera dies erat adscripta nonarum Aprilium: in altera, quæ mihi recentior videbatur, dies non erat. Respondebo igitur superiori prius, in qua scribis ad me de absolutione majestatis, de qua, etiam per multum ante certior factus eram litteris, nuntiis, fama denique ipsa (nihil enim fuit clarius: non quo quisquam aliter putasset; sed nihil de insignibus ad laudem viris obscure nuntiari solet) tamen eadem illa lætiora fecerunt mihi tuæ litteræ: non solum quia planius loquebantur, & uberius, quam vulgi sermo; sed etiam quia magis videbar tibi gratulari, cum de te ex teipso audiebam. Complexus igitur sum cogitatione te absentem: epistolam vero osculatus, etiam ipse mihi gratulatus sum. Quæ enim a cuncto populo, a senatu, a judicibus,

dicibus, ingenio, industriæ, virtuti tribuuntur: quia mihi ipse assentor fortasse, cum ea esse in me fingo: mihi quoque ipsi tribui puto. Nec tam gloriosum exitum tui iudicii exstitisse, sed tam pravam inimicorum tuorum mentem fuisse mirabar. De ambitu vero quid interest, inquires, an de majestate? Ad rem nihil. alterum enim non attingisti: alteram auxisti. Veruntamen est majestas (& sic Sulla voluit) ne in quemvis impune declamari liceret. Ambitus vero, ita apertam vim habet, ut aut accusetur improbe, aut defendatur. qui enim facta, aut non facta largitio ignorari potest? Tuorum autem honorum cursus, cui suspectus unquam fuit? Me miserum, qui non assuerim! quos ego risus excitassem? Sed de majestatis iudicio duo mihi illa ex tuis litteris jucundissima fuerunt: unum, quod te ab ipsa republica defensum scribis: quæ quidem, etiam in summa bonorum, & fortium civium copia, tueri tales viros deberet: nunc vero eo magis, quod tanta penuria est in omni, vel honoris, vel ætatis gradu, ut tam orba civitas tales tutores complecti debeat: alterum, quod Pompeji, & Bruti fidem, benivolentiamque mirifice laudas. Lætor virtute, & officio, cum tuorum necessariorum, meorum amicissimorum: tum alterius, omnium sæculorum & gentium principis; alterius, jam pridem juvenutis, celeriter (ut spero) civitatis. De mercenariis testibus a suis civitatibus notandis, nisi jam factum aliquid est per Flaccum, fiet a me, cum per Asiam decedam. Nunc ad alteram epistolam venio. Quod ad me quasi formam communium temporum, & totius reipublicæ misisti expressam: prudentia litterarum tuarum valde mihi est grata. Video enim & pericula leviora, quam timebam, & majora pæfidia, si quidem (ut scribis) omnes vires civitatis se ad Pompeji ductum applicaverunt, tuumque simul promptum animum, & alacrem perspexi ad defendendam rempublicam, mirificamque cepi voluptatem ex hac tua diligentia, quod in summis tuis occupationibus, mihi tamen reipublicæ statum per te notum esse voluisti. Nam augurales libros ad commune utriusque nostram otium serva. Ego enim, a te cum tua promissa
per

per litteras flagitabam, ad urbem te otiosissimum esse arbitrabar. nunc tamen, ut ipse polliceris, pro auguralibus libris, orationes tuas confectas omnes exspectabo. Tullius, cui mandata ad me dedisti, non convenerat me: nec erat jam quisquam mecum tuorum, præter omnes meos, qui sunt omnes tui. Stomachosiores meas litteras quas dicas esse, non intelligo. bis ad te scripsi, me purgans diligenter; te leviter accusans in eo, quod de me cito credidisses: quod genus querelæ mihi quidem videbatur esse amici. Sin tibi displicet, non utar eo posthac. Sed si, ut scribis, hæ litteræ non fuerunt disertæ, scito meas non fuisse. Ut enim Aristarchus Homeri versum negat, quem non probat: sic tu (libet enim mihi joculari) quod disertum non erit, ne puraris meum. Vale, & in censura, si jam es censor, (ut spero) de proavo multum cogitato tuo.

M. T. C. APPIO PULCHRO. S. D. 12.

GRATULABOR tibi prius: (ita enim rerum ordo potest lat) deinde ad me convertar. Ego vero vehementer gratulor de judicio ambitus: neque id, quod nemini dubium fuit, absolutum esse te; sed illud, quod, quo melior civis, quo vir clarior, quo fortior amicus es, quoque plura virtutis, & industriæ ornamenta in te sunt, eo mirandum est magis, nullam ne in tabellæ quidem latebra fuisse absconditam malivolentiam, quæ te impugnare auderet. Non horum temporum, non horum hominum, atque morum negotium! nihil jam sum pridem admiratus magis. De me autem, fascipe paullisper meas partes, & eum te esse finge, qui sum ego: si facile inveneris quod dicas, non ignoscere hæsitacioni meæ. Ego vero velim mihi, Tulliaque meæ (sicut tu amicissime, & suavissime optas) prospere evenire ea, quæ, me insciente, facta sunt a meis: sed ita cecidisse, ut agerentur eo tempore, spero omnino cum aliqua felicitate, & opto. verumtamen plus me in hac spe, tua sapientia & humanitas consolatur, quam opportunitas temporis. Itaque, quemadmodum expediam exitum hujus institutæ orationis, non reperio, neque enim tristius dicere quidquam debeo

debeo ea de re, quam tu ipse omnibus optimis prosequeris. neque non me tamen mordet aliquid: in quò unum vereor, ne tu parum perspicias ea, quæ gesta sunt, ab aliis esse gesta, quibus ego ita mandaram, ut, cum tam longe abfuturus essem, ad me ne referrent; agerent, quod probassent. In hoc autem mihi illud occurrit. Quid tu igitur, si affuisses? Rem probassem. de tempore, nihil te invito, nihil sine consilio egissem tuo. Vides sudare me, jamdudum laborantem, quomodo ea tuear, quæ mihi tuenda sunt, & te non offendam. Leva me igitur hoc onere. nunquam enim mihi videor tractasse causam difficiliorem. Sic habeto tamen: nisi jam tunc omnia negotia cum summa tua dignitate diligentissime confecissem, tamen nihil videbatur ad meum erga te pristinum studium addi posse: tamen, hac mihi affinitate nuntiata, non majore equidem studio, sed acrius, apertius, significantius dignitatem tuam defendissem. Decedenti mihi, & jam imperio annuo terminato, ante diem III nonas Sextiles, cum ad Sidam navi accederem, & mecum Q. Servilius esset, litteræ a meis sunt redditæ. dixi statim Servilio (etenim videbatur esse commotus) ut omnia a me majora exspectaret. quid multa? benivolentior tibi, quam fui, nihilo sum factus: diligentior ad declarandam benivolentiam, multo. Nam, ut vetus nostra similtas antea stimulabat me, ut caverem, ne cui suspicionem fidei reconciliatæ gratiæ darem: sic affinitas novam curam mihi affert cavendi, ne quid de summo meo erga te amore detractum esse videatur. Vale.

13. M. T. C. APPIO PULCHRO, S. P. D.

QUASI divinarem, tali in officio fore mihi aliquando expetendum studium tuum: sic, cum de tuis rebus gestis agebatur, inserviebam honori tuo. Dicam tamen vere, plus, quam acceperas, reddidisti. Quis enim ad me non perscripsit, te non solum auctoritate orationis, sententia tua, quibus ego a tali viro contentus eram; sed etiam opera, consilio, domum veniendo, conveniendis meis, nullum munus officii cuiquam reliquum fecisse? Hæc mihi ampliora multo sunt, quam

nam illa ipsa, propter quæ hæc laborantur. Insignia enim virtutis multi etiam sine virtute assecuti sunt: talium virorum tanta studia assequi sola virtus potest. Itaque mihi propono fructum amicitiae nostræ, ipsam amicitiam: qua nihil est uberius, præsertim in iis studiis, quibus uterque nostrum devinctus est. Nam tibi me profiteor, & in republica socium, de qua identidem sentimus; & in quotidiana vita conjunctum, cum iis artibus, studiisque, quæ colimus. Velim ita fortuna tulisset, quanti ego omnes tuos facio, uti tu meos facere posses: quod tamen ipsum, nescio qua permotus animi divinatione, non despero. Sed hoc nihil ad te: nostrum est onus. Illud velim sic habeas, quod intelliges, hac re novata, additum potius aliquid ad meum erga studium, cui nihil videbatur addi posse, quam quidquam esse detractum. Cum hæc scribebam, censerem jam te esse sperabam. eo brevior est hæc epistola, & ut adversus magistrum morum, modestior. Vale.

M. TULLII CICERONIS
EPISTOLARUM

LIBER QUARTUS,

AD

SER. SULPICIUM ET CETEROS.

M. T. C. SER. SULPICIO, S. D.

I.

CAJUS Trebatius, familiaris meus, ad me scripsit, te ex se quæsisse, quibus in locis essem; molesteque te ferre, quod me propter valetudinem tuam,

am,